

O I S

O V I N Y

Nepostradatelný informační a inspirační zdroj pracovníků býv. OIS

Pravicový, liberální chem.inž. občasník

Slovo úvodem

Tak období prázdnin a dovolených je za námi. I letošní léto bylo pestré a pošádilo nejen kardiaky tropickými teplotami, ale dosud nevytopené spoluobčany i přívalovými lijáky a nedávno i připomínkou zimy. Kdo se přičinil nějakou tu houbu či borůvku si také nahamounil. Někteří z vás se vydali do dalekých krajů, druzí do té ozonové díry zírali doma. Čili, jak doufám, každý z vás si užil a pokud snad ne, tak dávejte vinu jen sobě! Teď už jen doladíme svoji zregenerovanou psyché během babího léta, abychom se obrnili na nadcházející měsíce. Čeká nás totiž nejen sychravý podzim pod sociálně demokratickou vládou, ale i spolanský úsporný program. Takže se dnes nezapomeňte dobře navečeřet.

Motto

„Smrt je definitivním negativním výsledkem péče o zdraví pacienta“!

ze zdravotnického programu strany

Z našich reklam a inzerátů

„Nevyhovuje vám pH mýdla a běžných kosmetických prostředků? Náš sprchový šampón *Oleum pH 1.0* nebo *Nátron pH 13.0* vás zcela jistě uspokojí. Reklamace nejsou žádné a na typu pleti prakticky nezáleží. Rozpustí se každá“.

„Spolana prý bude dodávat C30+ do krematorií...?! Ano, na spalování příliš hubených nebožtíků“.

„Jestliže se C30+ osvědčila při odpeřování drůbeže, nebylo by ji možné prodávat o řád dražší jako luxusní depilátor pro ženy“?

Říká se . . .

„Největší vděk sklídíte vždy za to, co vás stálo nejméně úsilí“!

„Každá jednoduchá myšlenka se dá vyjádřit složitě – třeba vědecky nebo politicky“!

„Vhodná příležitost se dostaví vždycky v nevhodnou chvíli“!

Klára, teta prof. Murphyho

„Nikdy nesázej na smolaře jenom proto, že se jeho směla musí jednou protrhnout“

zákon Las Vegas

Kam kráčíš češtino? Ale jen popojdi!

Čas od času máme důvod postěžovat si na přílišnou složitost našeho mateřského jazyka a jeho pravopisu. Slova máme spíše dlouhá se spoustou proměnných přípon, předpon, takže z nich bolí jazyk i ruka. A ten pravopis! Aby snad logikou nadaný cizinec nemohl proniknout do tajů češtiny, čeká na něj nepřehledná řada různých vzorů a slovesných tříd, slovesný vid, nepochopitelná měkčení v odvozených slovech a pak používání měkkého a tvrdého „i, y“. To pochopitelně spolyká i značnou část mozkové kapacity nás domorodců, která by mohla být využita i na něco praktičtějšího. Jistě každý rozumný člověk uznává, že slušná znalost mateřského jazyka by měla být samozřejmostí. Proč je ale čeština tak složitá? Kdesi v minulém století, když už jsme byli takřka germanizováni a čeština přežívala jen ve vesnických oblastech a

v městech jen díky služebným a námezdním dělníkům jistě nebyla tak složitá a nepoužívala přechodníků, kondicionálů a dalších ornamentů. Pak však přišli „otcové národa“ – buditelé, aby vydupali český národ z popela. Ano na nedávných oslavách Palackého jsem se s úst historiků dozvěděl, že český národ se všemi atributy, kteří lingvisté a historici vyžadují před Palackým neexistoval. Pochopitelně, že když buditelé měli zřídka historii nabízenou lákavou možností být u znovuzrození jazyka, že toho řádně využili. Přidáte-li k tomu tradiční a tehdy snad i pochopitelný komplex naší malosti, není divu, že chtěli ukázat, že čeština je tak bohatá a mnohotvárná, že by jí i latina a němčina mohly závidět. „*Sledujíc ranní zoru, kochal se oním nachovým baldachýnem, kterým zvolna prostupovaly jednotlivé zlatisté paprsky vycházejícího slunce. Rosa ještě ležela na lučině i doubravě a mízný opar souzníval a rezonoval s melancholií, která zaplavila jeho mysl, když včera seznal, že ho nemiluje*“. Ne každý však ocení tu jazykovou hloubku a někteří si jazyk trochu ohnou a přizpůsobí. Palacký by si dnes asi zoufal a těžko rozuměl konverzaci mladých typu - „*Kámoška musela tý šupošce v cestovce koupit „U cigošky“ parádní bombošku, aby ji podržela tu zlevněnou last moment Jugošku*“. Sv. Václav by se divil, že byl zavražděn ve „Starý Bouli“ na rozdíl od „Mladý Boule“, kde se dělají „Felišky a Oktošky“. Ale i mladí se občas brání cizí invazi a počestují. Proto džíny chodí kupovat do *sekáče* a u McDonalda nekupují hamburgery, ale *hambáče*. A co odborné slangy! Hrozbu jazykové germanizace teď vystřídala plíživá amerikanizace. „*Biťy a bajty proudí do komputery přes interfejs, dále jsou softwarově zpracovány drajvrem, než se přes buffer objeví na skrínu*“. Ale mě to zase tak moc nevádí. Primárně více oceňuji inkorporaci odborných termínů do jazyka v jejich internacionální podobě (*vidíte, co už jich tam je!*), namísto vymyšlení vlastních „ryze“ českých. Odborné jazyky by tak mohly být postupně více a více mezinárodně čitelné. Vždyť jazyků, kde např. papír nebo kilometr se neřekne podobně je málo (je to kupodivu rumunština, kde papír je *hirtie*). Odborný jazyk je vůbec oblast, kde se stále více prosazuje jeden mezinárodní jazyk a to angličtina, která časem postupně vytlačí národní odborné jazyky – protože proč tam ponechávat těch posledních pár českých slov. Lidé jsou ale divní. Po léta sní o tom, jak by to bylo hezké, kdyby na celém světě byl jeden společný jazyk a nyní i měna. Ale když už se to zdá místně reálné, tak u měny najednou začínají litovat ztrátu své národní měny a což teprve u jazyka! A přitom trend, který nemůže skončit jinak, než vyšší jazykovou integrací začal už v okamžiku, když se první jednobuněčné organizmy začaly transformovat v mnohobuněčné. Ale doba, kdy v naší české kotlině budeme mluvit anglicky (nebo snad čínsky?) a jen doma děti učit pár českých říkánek, aby neztratily své kořeny je ještě pár generací vzdálena a tak se i vnuci budou dál učit vyjmenovaná slova po

Některá úskalí specifika češtiny, jako používání diakritických znamének na počítačích obrousil čas a rozvoj možností techniky. Dnes už nás nezlobí a Husovi bylo programátorským národem oduštěno. Ale přesto by to chtělo tu češtinu zjednodušovat. Pravopis co nejvíce přizpůsobovat fonetické výslovnosti, odstranit zcela informačně zbytečnou shodu podmětu s přísudkem neboli *muži šli, ženy šly*. V tom jsou už Slováci dále. Dodnes vidím překvapení svého irského přítele, který se u nás i oženil, když zjišťoval, že sloveso k podstatnému jménu *hřeben* není proti vší logice *hřebať*, ale *česat*. A

já bych šel i dále a sáhl na přílišné bohatství koncovek přídavných a podstatných jmen v závislosti na tom *kdo, kdy a jak*. Uvědomte si, že všechno je otázkou zvyku. Vždyť jsme tu také mohli klidně mluvit třeba keltsky a vůbec by nám to nepřišlo. To pro ty zhýčkané lingvisty, kteří nemohou strávit Česko, ač *Norsko, Dánsko, Polsko, Rusko* jim připadá normální. Ale když začínalo *Československo*, muselo to našim předkům připadat jako ještě horší patvar.

Aby bylo jasno, já mám svou mateřštinu docela rád. Podobně jako svůj byt, kabát a zem kde žiji. Prostě jako civilizační nástroj a většinou se s ním se svými spoluobčany dorozumím. Proti jiným jazykům má i objektivně progresivní prvky jako onu zlatem nevyvažitelnou koncovku *-ová*, která dává jménu a příjmení i na papíře sexuální nádech a vy jste jednou provždy zbaveni pochybností, zda *Wilbur Sidney Brown* je bodrý vědec s plnovousem nebo emancipovaná manažerka typu *Demi Moor*. Hnidopiši mi připomenou, že máme také jména *Černá, Janů* apod. Ale to rodilý Čech zvládne. Druhou a snad už poslední předností češtiny je přímočaré a snadné chemické názvosloví oxidů (*vida kysličníky už byly vytlačeny*) a anorganických solí. A tak važme si svého jazyka (*ono také učít se nějaký jiný je neskonale pracnější*), ale nepovažujme ho za strnulou svátost a pracujme na něm a přizpůsobujme si ho k obrazu svému. Jen tak nám bude dobře sloužit.

VH

Elektron

Původně žily elektrony zcela volně a poletovaly si prostorem od jádra k jádru. Pobyly chvíli zde a pospíchaly zas tam, kde se dělo něco zajímavého. Pak však přišel *Zákon a Řád* a každý elektron byl posazen a přikován na svou hladinu u svého jádra a točil se zde jako na kolotoči. A elektromagnetická pole hučela: „Není to krásné být součástí Něčeho, mít Poslání“! Když byl elektron poslušný a řádně kmital přiletěl někdy za odměnu foton a vyzdvihl ho na vyšší hladinu, a mohl se lépe rozhlédnout po Prostoru. Ale moc často si takto vyskakovat nemohl a pak bylo to vždy jen na chvíli. Fotony jsou totiž strašně roztěkané bytosti a stále někam pospíchají. Za chvíli byl ten tam a následoval pád zpět. Mladý elektron začínal vždy na vnitřní slupce a až když se osvědčil postupoval do vyšších sfér. Některý měl tu smůlu, že sloužil v atomu vodíku, tam se velkého postupu nedočkal, ale byly i tací, co měly to štěstí, že se narodily v atomu uranu. Tam se dalo stoupat jako na žebříku. A z nejvyšších sfér bylo vidět daleko do Prostoru, někdy až k nejbližším sousedním atomům. Elektrony však vzhlížely nahoru do Prostoru tak trochu s nostalgií. Tam někde se prý kdysi proháněly jejich předkové, ale odtud také jednou přiletí pozitron s kterým elektron bude anihilovat, změní se v elektromagnetické kvantum a jako to malé nic odletí do hlubin Prostoru ke svým předkům. VH

Zajímavosti**Víte, že ?**

- Pražská potrubní pošta oslaví brzy již své 100. výročí, má 13 stanic v 5-ti liniích, které jsou propojeny potrubím o délce 50 km. Ústřední stanice je na poště v Jindřichské. Zásilky do hmotnosti 3 kg se v pouzdrech pohybují rychlostí 5-10 m/s a to umí v Praze málo kdo.
- William H. Gates, familiárně Bill, zakladatel Microsoftu a patrně nejbohatší pozemšťan se narodil 28.10.1955, vyrůstal v Seatlu spolu

s rodiči a dvěma sestrami. V r. 1973 vstoupil do prvního ročníku Harvardské university. Tady se seznámil se Stevem Ballmerem, nynějším viceprezidentem pro prodej a podporu. Začal tu také práci na vývoji jazyka BASIC pro první mikro počítače Altair fy MITS. S myšlenkou, že osobní počítač by neměl chybět v žádné kanceláři ani domácnosti, zakládá Gates spolu s přítelem Paulem Allenem společnost Microsoft a začíná produkovat software pro osobní počítače. Dále už to pokračuje jako pohádka. Počítače však nejsou jedinou Billovou vášní, zajímá se o biotechnologie, občas napíše bestseller, proniká do telekomunikací, pečuje o ženu Melindu a vychovává roční dceru Jenifer. Hraje golf a bridge.

- U zubaře jako na pískovišti. Horkou novinkou z Ameriky je vrtání zubů pomocí vzduchové aberace. Vrtačka pracuje vlastně jako „pískovačka“, kdy se pod vysokým tlakem vyfukují částice písku. Je jím oxid hlinitý, který zub otryskává. Ovšem má to i svá úskalí. Do úst jde velké množství písku, jenž se dá sice odsát, ale je to náročné na pracovní souhru lékaře a sestry. Tím nejlepším vrtačem zubů je samozřejmě laser, který nám slibuje rajskou hudbu a bezbolestné vyvrtání zubu. Jde většinou o lasery erbium-YAGové, které mají obrovskou absorpci ve vodě, čili v povrchové vrstvičce zubu se zachytí veškerá energie, zub se úplně vysuší a drolí. Odpadá také nepříjemný tradiční a sugestivní zvuk vrtačky. Tak teď už jen doufat, že i naši stomatologové válčící se zdravotními pojišťovkami si laserové vrtačky brzy pořídí. Stojí bratru 850 tis.Kč.
- Jak velký hrob by potřebovalo celé lidstvo? Pokud by se každé tělo (a to v průměru jistě ano) vtěsnilo do symbolického kvádru 180x50x30 cm pak do krychlového hrobu o hraně 1 km by se umístilo 3.7 miliardy těl, což za mých mladých let bylo více, než celé lidstvo. Jak mě upozornil školou povinný syn, dnes bych musel k rychli zvětšit o 100 m. Ale i tak, tyto makrokompostiční rozvahy jsou trochu depresivní, že?

O statečné kobylce

Žila jednou jedna kobylka a ta se jmenovala Spolanka. Když ji její JZD už nemohlo živit, dalo ji na koňský trh. Ucházeli se o ni jeden bohatý Američan, až se obávala, jestli ji nechce jen do guláše. V poslední chvíli ji však přenechal jednomu českému junákovi. Kobylka měla velkou radost, cítila se zachráněná a tak začala pociťovat všechny náklady, do kterých ji zapřahal. Později se bohužel ukázalo, že junák sám nemá žádnou louku a tak trávu a seno pro kobylku musel kupovat od bývalého JZD. Junák však nekupoval jen seno, ale i různé altány a dílny a tak se časem silně zadlužil. Kobylce zůstávalo ve žlabu stále méně a vůz, do kterého ji zapřahal byl stále těžší. Však také silně zhubla, byla kost a kůže a začala kulhat na jednu nohu. Až jednou padla a zůstala ležet uprostřed cesty. Přijela sanitární služba a chtěla ji odvést do kafilérie. Nachomýtl se k tomu i veterinář z bývalého JZD a ten si všiml, že kobylka ještě slabě dýchá. Dal za ni ty dva dukáty, co by utržili za pohublou kůži a odvezl si ji do bývalé družstevní stáje. Čerstvá tráva ji svědčila a tak se kobylka brzy zotavila a přivítala se s ostatním dobyt看, který znala ještě z dob JZD.

Člověkodlak

Základy výchovy dostal v socialistické škole a doma ho učili, že jedno si má myslet a druhé veřejně říkat. Všechno bylo všech a kdo nekrádl okrádal svoji rodinu. Pak přišla sametová revoluce a Pavku Korčagina a Odvážnou školačku vystřídal Rambo a J.R.Euwing. A ty bezbřehé možnosti transformace a privatizace. Co nebylo výslovně zakázáno bylo náhle dovoleno. Sbíral tedy peníze, co ležely na ulici. Po prvním milionu přibýlo podpažní pouzdro a mercedes, po desátém nová žena a bodyguard. Zpočátku měl z úspěchu i radost, pak už ne. Veškerý čas mu postupně zabíralo úsilí čelit tomu, aby ho někdo nedoběhl, nenapálil a nepředběhl. A tak se řítil životem – stal se z něho člověkodlak. VH

Člověk - biologický stroj nebo zárodek?

Představte si předvěkou panenskou Zemi s redukční atmosférou a spoustou organických látek v pramocih jako výslednici tepelných sopečných procesů a ostrého ultrafialového záření. Do těchto specifických podmínek je zvnějšku naočkován, nebo zde byl již dávno obsažen, genetický kód jako základní konstrukční plán. Je to však velmi obecný a časově velkorysý plán. Nejprve vzniknou přechodné formy života, pak jednobuněčné organizmy anaerobního typu. Miliardu let bude trvat, než primitivní rostliny, stromatolity, přemění redukční atmosféru na oxidační a způsobí definitivní nadvládu aerobních a tedy energeticky koncentrovanějších forem nad anaerobními. Procesy se stávají komplexnější vznikem vícebuněčných organizmů. Další etapy se však stále zrychlují, probíhá známý evoluční proces. Občas ho ovlivňují vnější zásahy z vesmíru. Jsou to náhodné vlivy, nebo pseudocílené korekce ve smyslu periodického faktoru původního konstrukčního plánu s cílem optimalizovat? Nižší formy jsou zcela závislé na přírodních podmínkách, ale v jisté fázi se objevuje člověk, který je postupně schopen měnit přírodní podmínky. Nejprve v mikroměřítku svých domovů, ale postupně ovlivňuje celé planetární prostředí vybudováním sítě civilizace postupně prorůstající celou planetu ne nepodobně vláknům plísňe. Co bude dál nevíme, jen podvědomě tušíme, že se to blíží ve zrychlujícím se procesu k jakémusi vyvrcholení - možná další zásadní transformaci v konstrukčním plánu. Je snad naším posláním zdevastovat Zemi, podobně jako kuře spotřebuje zásoby ve vejci, a získat tím zdroje k expanzi, či nezbytnému úniku do vesmíru? Naše snahy o trvale udržitelný rozvoj a ekologické chování by se pak mohly jevit jako naivní snaha devítiměsíčního lidského zárodka, kterému se líbí v prostředí plodové vody a chce zde zůstat navždy. A jsme vůbec tím konečným stádiem? Pak by bylo možno celou Zemi přirovnat k jakémusi gigantickému zárodku ve kterém probíhá velmi zdoluhavý zárodečný vývoj. Ale časové měřítko je přece ve vesmíru tak ošidné a relativní.

Podívejme se nyní na ten základní konstrukční plán - genetický kód. Je překvapivě jednoduchý. Klíčovaním několika dusíkatých bází v nukleových kyselinách se kóduje pořadí aminokyselin v základních stavebních jednotkách biologického stroje - bílkovinách. To je vše. Pro začátek snad ještě primitivní struktura schopná metabolismu a reprodukce a trochu nejasná zpětná vazba k úpravám kódu. A pak už to běží samo. Zdá se to neuvěřitelné, ale tato jednoduchá pravidla v sobě „obsahují“, správnější by bylo říct implikují, takové jevy jako vznik vědomí, jazyka, inteligence a tedy i automobilu, televize, počítače. Ne samozřejmě v konkrétní podobě, ale jako potenciální možnost, možná i nevyhnutelnost. Války jsou pak třeba fyziologickými pochody, třeba jako imunologická reakce nebo dokonce neutralizace. Napadá mě znepokojivá otázka, co všechno je ještě v těchto pravidlech obsaženo? Celý proces je velmi křehký a odehrává se jako věčný dynamický boj a rovnováha protikladů. Robustnost a nezničitelnost je však v jednoduchosti základních pravidel. Zanikne-li jedna forma, nahradí ji jiná. Co zásadního se ještě může v základních pravidlech skrývat, co je slabinou člověka? Tak především jeho pracná deduktivní forma poznávání souvislostí a znalostí. Postupně od jednoduchých k těm složitějším přes mnoho generací. Jako když si slepec osahává svůj dům a jeho okolí. Je tam někde schováno jakési prozření a uvědomění si a pochopení všech souvislostí najednou, podobně jako zrak nám poskytuje souvislý obraz? Nebo to bude vznik planetárního vědomí, jakého si „já“ ze všech „my“. Konec konců silné ideologie posledního století mohly mnohé naznačovat, i když byly asi jen slepými výhonky. To by se z hlediska našich dnešních pojmů jevilo jako „zrození Boha“. Ten, komu to připadá jako příliš silné tvrzení, ať si uvědomí přechod od trilobita k člověku. Čoťpak to nebylo svým způsobem „zrození Boha“? Možná proto máme i problémy s hledáním smyslu života. Protože jaký je „smysl života“ zrnka písku v saharském přespě nebo dvouměsíčního zárodka z jeho vlastního pohledu?

Pro někoho možná trochu depresivní hypotéza. Ale proto přece není rozkvetlá letní louka méně krásná a náš život zůstává tím nejužasnějším dobrodružstvím. VH

Outsourcing – další módní termín

V poslední době se můžete (a to i ve Spolaně) setkat s dalším módním termínem *outsourcing*. O co jde? Je jím míněno vyčlenění neklíčových, nehlavních činností firmy do jiného subjektu, který je pro ni bude zabezpečovat. Potřebuji zeštíhlovat nebo mám pocit, že vedlejší činnosti jsou příliš rozbujelé a odvádějí mě od mých hlavních cílů – nasadím outsourcing a zbavím se jich tím, že je po domluvě předám partnerské firmě. A abych se náhodou neoctl na holičkách bývá to často i dceřinná firma s majoritní účastí původního subjektu. Pro dceřinnou firmu je to pak hlavní předmět podnikání a čeká se, že ho bude provádět s velkým nasazením. Jedna z definic outsourcingu zní: „*Outsourcing znamená – nahradit můj C-produkt A-produktem mého partnera*“. A protože všechno dělají lidé někdy to funguje perfektně a jindy vůbec ne. Samozřejmě smysl to má pouze tehdy, když zajištění těchto činností novým způsobem bude pro mě v celkovém souhrnu levnější, než dříve. Z toho vyplývá, že perfektní smluvní zajištění takového přechodu je nezbytností.

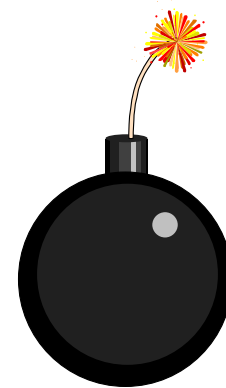
Jako každou módní novinkou živí se tím spousta lidí a že dobře o tom svědčí třídní konference s workshopem „Outsourcing“, která se koná 8. září v hotelu Holiday Inn a kde účast stojí pakatel – jen 23 995 Kč.

Silnější než morfium

Kůže z ecuadorské ropuchy obsahuje látku, která je o 200 % účinnější než morfium. Látka prý kromě toho působí zcela novým mechanismem a ovlivňuje doposud neznámé receptory v mozku. Tato látka dostala jméno *epidatidin* podle ropuchy *Epipedobates tricolor*. Ze 750-ti ropuch bylo získáno 60 miligramů nové látky a z tohoto množství chemici připravili 24 mg čistého epidatidinu. Pokusy potvrdily schopnost tišit bolesti. Krysy umístěné na horkou plotýnku se podle očekávání snažily uniknout bolesti zběsilým skákáním (*ani se nedívám, že ti ochránci přírody jsou teď tak agresivní*). Po podání dávky morfia, odpovídajícímu 1 mg/kg hmotnosti, krysy na horkou plotýnku nijak nereagovaly. Stejně se chovaly po podání injekce epidatidinu v dávkách pěti miliontin gramu/kg. Molekula epidatidinu je poměrně jednoduchá, tvoří ji pouze dva vzájemně propojené cykly. Atom chlóru umístěný v tzv. pyridinovém jádru hraje pravděpodobně rozhodující roli v intenzivním účinku látky, která se řadí do skupiny alkaloidů.

A slovo závěrem

Tak jste právě dočetli 12. neboli *tuctové* číslo *OISOVIN*. Co naše předky pudilo používat

dvanáctkovou soustavu (12-tucet, 24-kopa)? Nepodezírám je z toho, že by snad měli dvanáct prstů. Možná měli šikovné podnosy, na které vždy vyrovnali a upevnili 3 x 4 vajec, ale to by byli parně spíše uchvácení čtvercovou symetrií 4 x 4. Možná to byly důvody aritmetické – dvanáctka má více dělitelů a bylo tedy snadné tucet dělit, což je trochu slabinou desítkové soustavy. Třeba za tucet může náhoda a zavedl ho dávný kmenový náčelník, který měl dvanáct potomků nebo to byl počet bojovníků nutný k střežení hradiště. To už se dnes asi nedozvíme. Nám zůstalo poněkud významově posunuté přídavné jméno *tuctový*, snad proto, že když je něčeho dvanáct, tak je toho příliš. A pak pocit, že když upustíme kopy vajec, je to pěkná mela.